

TANÁRI KÉZIKÖNYV

NT-98658 – OLVASÁS – ÍRÁS 1–2.

A kézikönyv a Széchenyi 2020 Fejlesztési program Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programjának EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001 számú, A köznevelés tartalmi szabályozóinak megfelelő tankönyvek, taneszközök fejlesztése és digitális tartalomfejlesztés című projektje keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Szerző

Kissné Haffner Éva, Korben Andrea, Szabó Borbála

Szerkesztő

Méhes Edit

Olvasószerkesztő

György Gábor

Sorozatterv, tipográfia

Takács Brigitta

Tördelés

Cseh Krisztina

© 1. kiadás, 2019

© Eszterházy Károly Egyetem – Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, 2019

Raktári szám: NT-98658/K

Eszterházy Károly Egyetem – Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

1074 Budapest, Rákóczi út 70-72.

www.ofi.hu

Felelős kiadó

dr. Liptai Kálmán rektor

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
<i>Az olvasásról</i>	4
<i>Útmutató az Olvasás-írás 1–2. című gyűjteményes kiadvány használatához</i>	7
<i>Útmutató a kézikönyv használatához</i>	8
1. BESZÉDFEJLESZTÉS	9
1.1. <i>A környezet hangjai</i>	9
1.2. <i>Artikulációs és mimikai gyakorlatok</i>	10
2. A MEGISMERŐTEVÉKENYSÉG FEJLESZTÉSE	12
2.1. <i>A színek gyakorlása</i>	12
2.2. <i>A testséma fejlesztése</i>	13
2.3. <i>Összehasonlítás</i>	15
2.3.1. <i>Azonosság-különbség</i>	15
2.3.2. <i>A szerialitás fejlesztése</i>	19
2.3.3. <i>Főfogalom alá rendelés</i>	21
2.4. <i>Az analízáló-szintetizáló készség fejlesztése</i>	22
2.4.1. <i>Rész-egész viszony</i>	22
2.4.2. <i>Összetartozás</i>	23
2.4.3. <i>Hiányfelismerés</i>	24
2.4.4. <i>Csoportosítás</i>	26
2.5. <i>Téri orientációs gyakorlatok</i>	27
2.5.1. <i>Téri relációk</i>	27
2.5.2. <i>Téri irányok</i>	29
2.6. <i>Alakállandóság, alak-háttér megkülönböztetése</i>	33
2.7. <i>Ok-okozat felismertetése</i>	36
2.8. <i>Formák</i>	37
2.8.1. <i>Formák azonosítása</i>	38
2.8.2. <i>Mintakövetés</i>	39
3. A GRAFOMOTOROS PERCEPCIÓ FEJLESZTÉSE	42
3.1. <i>A finommotorika fejlesztése</i>	42
3.2. <i>Íráselemek</i>	44
FELHASZNÁLT IRODALOM	51

„Ne dönts el előre, mit fog tudni megtanulni és mit nem!

Fedezd fel a benne rejlő lehetőségeket!”

(Mickele Costello Yates)

BEVEZETÉS

Az olvasásról

Az olvasás folyamatát többféle módon írják le a kutatók, többféle megközelítést alkalmazva. Kereszty (2005) nagyon szemléletesen így mutatja be az írás-olvasás folyamatának mechanizmusát: „Ha írunk, a belső beszédben szavakká formált érzéseinket, gondolatainkat jelekkel rögzítjük (kódoljuk), ha olvasunk, akkor valaki másnak a jeleit fejtjük meg (dekódoljuk), és próbáljuk a jelekkel közvetített gondolatait, érzéseit magunkban újra szavakká, mondatokká formálni, egyúttal megpróbáljuk megérteni a szavakba foglalt közlés teljes gondolati, érzelmi tartalmát.”

A Wikipédia *olvasás* szócikke két megközelítést emel ki az olvasás folyamatának vizsgálatakor: egyrészt a nyelvészeti megközelítést, azaz a nyelvi jelentés megalkotásának képességét (dekódolás-kódolás), másrészt a szociológiai megközelítést, azaz ember és az olvasottak kapcsolatát.

Harjánné (2013) az olvasást olyan komplex készségként írja le, „amely a kognitív architektúrán belül a nyelvvel, emlékezettel, figyelemmel és észleléssel áll kölcsönhatásban.” Tóth és Csépe (2009) az olvasás folyamatának vizsgálatakor a nyelvi rendszert a nyelvi tudatosság egyik összetevőjeként határozza meg, amely részben a spontán fejlődés eredménye.

Ahogy az olvasás, az olvasás folyamata is többféle módon írható le, úgy az olvasás típusait is többféle szempont szerint osztályozzák az olvasáskutatók. Az egyik elterjedt felosztás szerint megkülönböztetnek ismeretszerző, funkcionális, szórakoztató, áttekintő, korrektúra-, illetve javító olvasást.

Az iskolai olvasástanítás szempontjából elsősorban az ismeretszerző és a funkcionális olvasás játszik szerepet. Ezek az olvasástípusok segítik a sokoldalú tapasztalatszerzést, a környezetben való biztos eligazodást, a közlési igény kielégítését, gyarapítják a szókinccset. A fentiek mellett támogató segítséget nyújtanak a szokásrendszer, a szabálytudat kialakításához.

Amíg a tipikusan fejlődő gyermekek többsége már az óvodáztatás végére birtokában van az olvasás-íráshoz szükséges képességeknek – felismernek néhány nagybetűt, vázolgatják azokat, ügyesen rajzolnak stb. –, addig a mi tanítványaink, még annak ellenére is, hogy jelentős hányaduk korai fejlesztésen, gyógypedagógiai vagy integrált óvodában kapott előkészítést, az alapképességek tekintetében elmaradnak a többségi iskolába készülõ gyermekektõl. Ezen belül is nagyon heterogén csoportot alkotnak: nagy a szórás nem beszélõ, íróeszkõzt kézbe még

nem, vagy ritkán fogó, kevésbé érdeklődő gyermektől egészen a viszonylag jól beszélő, jobb képességű gyermekig. Tanítványainknak „[a] nagymozgások összerendezetlensége, a finommozgások fejletlensége, a gyenge fonológiai tudatosságon túl többnyire szűk szóincs, egyszerű mondatszerkezet, felületes feldolgozás, konkrét, szó szerinti értés, gyenge integrációs készség, gyenge metakommunikáció is sajátjuk.” (Mohai 2018)

Eltérés lehet az egyes kórformák között is: például a Down-szindrómásoknál részben a hallási ingerek feldolgozásának zavara és az alacsonyabb szintű fonológiai tudatosság miatt gyakran nehézségbe ütközik a betű-hang megfelelésen alapuló szóelemző olvasás elsajátítása. (Gyarmati 2006)

Különösen az értelmileg akadályozott gyerekek nyelvi fejlődése különbözik erősen társaikétól. Ezért a spontán fejlődés mellett hangsúlyosabb szerepet kap a célzott fejlesztés. Náluk több ráfordított idővel és lassabb fejlődéssel kell számolni, a már tanultak gyakori ismétlésére, felelevenítésére van szükség, így a fonológiai fejlesztés és a vizuális fejlesztés együtt hathatnak, ezek együttes alkalmazása, érvényesítése lehet igazán eredményes.

Az olvasás-írás elsajátításához szükséges készségek, képességek a kognitív működések számos területét érintik: elengedhetetlen a pontos észlelés, a látottak, hallottak felfogása, a zöngés-zöngétlen, magas-mély, halk-hangos, hosszú-rövid hangok megkülönböztetése. Szükség van a pontos térbeli tájékozódás kialakítására, a sorrendiség felismerésére, a bal-jobb oldalak differenciálására, a szem és a kéz koordinációjára, a beszéd megfelelő alaki, tartalmi állapotára, a mozgás, a testséma, a beszéd és a vizuomotoros koordináció összehangolására. Fontos továbbá a vonalak formafelismerése, a vizuális, akusztikus háttérből a betűk kiemelése, az alak és a háttér megkülönböztetése. Az ismeretek megtartására nélkülözhetetlen az oldaliság, a tájékozódási készség segítése térben és időben.

Mindezek megszerzéséhez szükség van alkalmas segédeszközökre, megfelelő időre felkészült szakemberre, a pedagógus megfelelő személyiségére.

Az olvasás-írás tantárgy az értelmi fejlődésükben akadályozott tanulók oktatásában is szerepet játszik, bár a kerettanterv szerint sokkal alaposabb előkészítő szakasz után, későbbi osztályfokon kerül sor a betűkkel való ismerkedésre. Az első két évfolyam az alapozás ideje. Nagyon fontos időszak, ezért gondos tervezést igényel.

Iskoláinkban egyéni képességeken alapuló differenciált oktatás folyik. „A fejlesztés megtervezésénél mindig számba kell venni az adott személynél aktuálisan fejlesztendő kompetenciákat, mindig egyénre kell tervezni, akkor is, ha csoportos fejlesztést végzünk. Figyelembe kell venni a praktikus intelligenciát és a szociális intelligenciát.” (Radványi 2011)

A tanítás-tanulás megszervezésének sajátosságai Szabó Borbála (2006) nyomán:

- jó átláthatóság, áttekinthető tanulási folyamat,
- megfelelő motiválás, a tevékenység jó tagolása, tapasztalati előkészítés,
- kis lépések, egymásra épülés, konkrétság,
- vissza-visszatérés a már tanultakhoz,
- folyamatos irányítás,

- megerősítés,
- játékoság,
- az erősségek tudatosítása.

A tankönyv szerzőiként egyetértünk Pál-Horváth Ritával (2008), aki szerint: „Hublowra hivatkozva, az értelmileg akadályozottak olvasástanításának fokozatai: a szituációs olvasás, a képek olvasása, a szimbólum olvasása (pl.: piktogram, gépek, telefon gombjainak jelzése), majd a szignált szó olvasása (cégtábla, cím), egész szó olvasása, végül az írott szöveg olvasása. Minden gyereket eljuttathatunk valamilyen fokozatra, jól megfogalmazhatjuk az individuális fejlesztés tartalmát, követelményeit.”

A kerettanterv ismeretében heti 2 órában, évi kb. 74 alkalommal végezzük 1. és 2. évfolyamon ezt a tevékenységet, de szorosan kapcsolódik az olvasás-írás tárgy tanítása a többi tanórán végzett tevékenységhez, elsősorban a beszédfejlesztéshez, de a számolás-méréstől a testnevelésig szinte folyamatosan fejlődnek azok a készségek, képességek, amelyek elengedhetetlenek az olvasás-írás előkészítéséhez.

A tanítás során nagy szerepe van a transzferhatásnak: az adott csoportba sorolt tanulók bemeneti jellemzőinek megismerése után a fejlesztési és nevelési célok alapján tanmenet készül, amelyre egy példát is készítettünk (letölthető az OFI honlapjáról). Egy fejlesztési feladatkör át- meg átszövi az éves munkát, vissza-visszatérünk a már tanultakra más témaköröknél is. Például diákjaink megtanulják az alapszíneket, de a csoportosításnál, a soralkotásnál, a téri relációknál, a formák vagy a bal-jobb irányok tanításánál ismét gyakorolják ezeket.

Útmutató az Olvasás-írás 1–2. című gyűjteményes kiadvány használatához

A 144 önálló lapból álló kiadvány a sajátos nevelési igényű tanulóknak, az őket nevelő gyógypedagógusoknak, otthoni gyakorláshoz a szülőknek kíván segítséget nyújtani.

Célunk az volt, hogy játékos, e tárgy elsajátításához nélkülözhetetlen, manipuláción alapuló ötleteket alkalmazzunk, amelyek segítik az érdeklődés felkeltését, ezenkívül lehetőséget adnak a gyakorlásra, ismétlésre is.

A gyűjtemény feladatlapjai az érvényes kerettanterv előírásainak megfelelően készültek. Az ott megadott tevékenységi területekhez, követelményekhez kapcsolódó feladatsort tartalmazzák. Az egyes témakörök a kognitív készségek, képességek olyan szeleteit reprezentálják, amelyek az olvasás-írás előkészítését több oldalról közelítik meg, de az egyes feladatok céljai közel azonosak.

A gyűjtemény lapjai két dobozban kaptak helyet, a lapok kivitelezésüknél fogva saját szempontok szerint csoportosíthatók, illetve lefűzhetőek. A kiadvány feladatlapjai háromféle anyagból készültek. A normál kartonlapok alkalmasak arra, hogy a tanulók gyakorolják a helyes ceruzafogást, az író és rajzoló mozgást. Áthúzhatnak, bekarikázhatnak, rajzzal kiegészíthetnek, íráselemeket kirakhatnak, átírhatnak, színezhettek ezeken a lapokon. A fóliázott, élénk, tiszta színeket alkalmazó, időtálló kartonlapok képanyaga (rajzok és fotók) a tanulók fejlettségi szintjéhez kívánt igazodni. Több lap úgynevezett kipattintható elemeket tartalmaz, ezek tartós, időtálló műanyagból készültek.

Feltételeztük, hogy az osztály tanulói között lassabban haladók és ügyesebbek is vannak, ezért a differenciálás lehetőségét is igyekeztünk biztosítani. A tankönyv támpont a felnőttek számára, de nem minden tanulónál használható ugyanolyan módon. Lesznek gyerekek, akik nézegetik a lapokat, megmutatják a kért képet vagy képrészletet, vagy rátesznek korongot, kavicsot, gombot vagy kupakot a feladatnak megfelelően, míg az ügyesebbek zsírkrétát, ceruzát használhatnak.

A feladatokat témakörönként helyeztük el, nem a tanítás sorrendjében. Az önálló lapok és lefűzés lehetősége biztosítja az adott órához kapcsolódó aktuális lap kiemelését, felhasználását. Egy lap többször, más lappal együtt is jól használható, de megvan a lehetősége az egy lapon belüli mennyiség szerinti differenciálásnak is pl. a képtörténetet, színeket tartalmazó lapok esetében. A témakörök átjárhatóak. Egy-egy feladatlap más témakörbe is illeszthető, sőt sokszorosítható. A formák témakör szándékosan került az íráselemek tanítása elé, úgy véljük, ezek szorosabban összetartoznak.

A képsorok összeállításánál feltételeztük, hogy a feladatlapok használatát megelőzi a tapasztalati úton történő ismeretszerzés. Ahol lehet, érdemes bevonni a taktilis-haptikus mozgásos érzékelést is: a síkban történő munka előtt ismertessük meg a tárgyak alakját, felületét, térbeli helyzetét, nagyságát a valóságban is!

A lapok nem tartalmaznak piktogramot, csak témakör-megjelölést. A kézikönyvben adunk néhány ötletet a felhasználásra, illetve a további lehetőségekre is olvashatnak utalást.

Útmutató a kézikönyv használatához

A kézikönyvben minden témakör elején részletesen felsoroltuk a fejezetben található lapok fejlesztési céljait a teljesség igénye nélkül. A témának megfelelően a legfontosabbakat emeltük ki, majd minden lap sorszama után egy rövid képleírás következik, amit az instrukciók követnek. A javasolt instrukciók változtathatók a gyermekek szükségleteinek vagy az osztály szokásrendszerének megfelelően, az egyszerű „Tedd rá, emeld fel, mutasd meg, karikázd be!” típusúaktól az egyszerű vagy bővített mondatos megfogalmazásig. (Az instrukciók között többször szerepel a „Vágd ki! Pattintsd ki!”. E tevékenységek elvégzését értelemszerűen nem a diákoktól várjuk, bár megpróbálhatunk egy-egy figurát közösen is kipattintani.)

Az instrukciók után a lapok feldolgozását segítő feladatok következnek. A javasolt feladatok igény szerint alakíthatók, számuk csökkenthető vagy növelhető. A szétvágható kártyák, kipattintható képek sokféle módon, változatban alkalmazhatók.

A feladatok után több esetben további ötleteket adunk még a lapok feldolgozásához, az adott téma sikeres elsajátításához.

Reméljük, hogy sok örömük lesz a könyv használatában. Bízunk benne, hogy saját ötleteikkel kiegészítve hasznos segédanyag lesz mindennapi munkájukhoz.

1. BESZÉDFEJLESZTÉS

1.1. A környezet hangjai

Fejlesztési célok

Az auditív, a vizuális figyelem, a motoros, a szeriális, a vizuális, az akusztikus emlékezet, a szem-kéz koordináció fejlesztése; a keresztcsatornák működésének segítése: a hang és a hívókép összekapcsolása. A képolvasás, a balról jobbra haladás, a vizuális minta felidézése, a szókincs bővítése, az akusztikus diszkriminálás, a szociális tevékenység fejlesztése és az érzelmek azonosítása.

3–4. lap

Képleírás

Hangok, zörejek (pl.: csengő, telefon) tárgyképeken (pl.: tányér, magnó)

Instrukciók

Mutasd meg! Emeld fel! Sorold fel! Tedd rá! Vágd ki!

Javasolt feladatok

A feladatok megadása előtt vágjuk ki a lapon szereplő képeket!

- A tanulók nevezzék meg a képeken látottakat!
- Figyeljék meg, milyen hanggal párosítjuk a képet!
- Egyeztessék a képet a hallott hanggal!
- A képet megmutathatják, rátehetnek kupakot, kavicsot, korongot, gombot, vagy felemelhetik. A képeket sorba is rendezhetik.
- A két lap kivágott kártyái együttesen is használhatók.
- Két kártyával (pl.: taps-kopogás) játszhatunk úgy is, hogy egymás után meghatározott sorrendben kelljen emelni a kártyát (taps, taps, kopogás, taps, kopogás, taps) a hallottaknak megfelelően. Ha sokszorosítjuk ezeket a kártyákat, mi is rakhatunk ki sort, amit a hozzá tartozó mozgással kell a tanulóknak utánozniuk.

5. lap

Képleírás

Állatok és hangjuk (kígyó, kutya, cica stb. rajza kártyákon)

Instrukciók

Sorold fel! Tedd rá! Mutasd meg! Vágd ki! Emeld fel!

Javasolt feladatok

A feladatok megadása előtt vágjuk ki a lapon szereplő képeket!

- A tanulók nevezzék meg a képeket!
- Egyeztessék a képet a hallott hanggal!
- Megmutathatják, rátehetnek kupakot, kavicsot, korongot, vagy felemelhetik, sorba rendezhetik. Hangoztathatják a képen látható állat hangját.

- Két vagy több állat hangját egymás után hallva a gyerekek a képeket a hallott sorrendben emeljék fel vagy rakják ki!
- Mutattassunk két képet egymás után, a tanulók pedig ugyanilyen sorrendben utánozzák a kártyákon szereplő állatok hangját!
- Összekapcsolhatjuk a mozgást és a hangot. Pl.: „Tapsolj, ha a kutya hangját hallod!”

Ötletek még

- Ha fénymásoljuk a lapot, a kártyákat szétvágva egyeztetés vagy párosítás gyakoroltatására is használhatjuk.

1.2. Artikulációs és mimikai gyakorlatok

Fejlesztési célok

Auditív, vizuális figyelem, motoros, szeriális, vizuális, akusztikus emlékezet, szem-kéz koordináció fejlesztése; a keresztcsatornák működésének segítése: a hívókép-arcjáték, hang összekapcsolása. Képolvasás, balról jobbra haladás, a vizuális minta felidézése, szókinccs bővítése, akusztikus diszkriminálás, szociális tevékenység fejlesztése, érzelmek azonosítása.

6. lap

Képleírás

Artikulációs ügyesítő gyakorlatok: ajak- és nyelvgyakorlatok. A lapon összesen hat fotó található két sorba rendezve: arcfelfújás, nyelvnyújtás stb.

Instrukciók

Vágd szét! Utánozd!

Javasolt feladatok

A feladatok meghatározása előtt vágjuk ki a lapon szereplő képeket!

- Felnőtt utánzása tükör előtt.
- Az egyes mozdulatok megnevezése, egyeztetése a képpel.
- A képeken látottak utánzása.
- Bővíthetjük a feladatokat a logopédiából jól ismert hasonló gyakorlatokkal: magánhangzók utánzása optikus-akusztikus vagy csak optikus kép alapján (á-ó, ú-i, é-ó stb.).

7. lap

Képleírás

Artikulációs ügyesítő gyakorlat, hangutánzás, magánhangzó-kapcsolatok hangoztatása oroszlánt, mentőt, csecsemőt stb. ábrázoló kártyákkal.

Instrukciók

Nézd meg! Figyeld meg! Utánozd!

Javasolt feladatok

- A képeken látható élőlények, tárgyak hangjának megismerése, utánzása optikus kép alapján tükör előtt, majd a feladatlap segítségével.
- A tanulók mutassák meg, melyik állat, gyerek vagy jármű hangját hallották!
- Mondják el, hogyan sír a baba, hogy üvölt a farkas, stb.!
- Szóaljanak meg az állatok, járművek hangján halkán és hangosan is!

8. lap

Képleírás

A fotókon egy fiú arca és különböző mimikái figyelhetőek meg.

Instrukciók

Vágd ki! Figyeld meg! Utánozd!

Javasolt feladatok

- A tanulók sorolják fel, utánózzák, nevezzék meg a képen látottakat!
- Tükör előtt is utánózzák azokat!

9. lap

Képleírás

Mimikai gyakorlatok: kislánytest és hozzá illeszthető, kipattintható fejek síró, nevető, mérges arccal.

Instrukciók: Pattintsd ki a képeket! Nevezd meg! Tedd rá! Utánozd!

Javasolt feladatok

A feladatok kiadása előtt pattintsuk ki a képeket!

A gyakorlatokat kezdetjük két egymástól jelentősen eltérő ábrával is.

- A tanulók tükör előtt utánózzák, nevezzék meg a képen látott mimikai mozdulatot!
- Illesszék össze diktálásra a kislány testét a megfelelő fejjel!
- A gyerekeket megkérhetjük, hogy legyenek mérgesek, nevéssenek és keressék meg az arckifejezéshez tartozó képet.

Ötletek még

- Az előző feladatok kártyáit spatulára applikálva tárcsákat is készíthetünk, ezek újabb feladattípusokhoz és gyakorlatokhoz használható segédeszközök lehetnek.
- A mimikai kis képek segítségével készülhet dobókocka is: a tanulónak a felső képen levőt kell utánózni vagy megnevezni.

2. A MEGISMERŐTEVÉKENYSÉG FEJLESZTÉSE

2.1. A színek gyakorlása

Fejlesztési célok

A vizuális, akusztikus figyelem és emlékezet fejlesztése, a szem-kéz koordináció fejlesztése. A színek egyeztetése, megnevezése, csoportosítása, kiválasztás, soralkotás, a vizuális minta felidézése, téri relációk, az alakállandóság, az alak-háttér differenciálókészség fejlesztése, a szókincs bővítése.

10–13. lap

Képleírás

A négy alapszín egyeztetése, megnevezése. Csoportosítás színek szerint a négy alaplap és a megfelelő színű, kipattintható figurák segítségével.

Instrukciók

Pattintsd ki a melléklet ábráit! Tedd rá! Csoportosítsd!

Javasolt feladatok

A négy lap egyesével vagy együtt is használható a színek megismerésére, de a színárnyalatok megkülönböztetésére is. A feladatok kiadása előtt pattintsuk ki a lapokon szereplő figurákat!

- A diákok tegyék rá az alaplapra az azonos színű tárgyak képét!
- Nevezzék meg a képeken ábrázolt tárgyakat, ezek színét!
- Válogassanak színek, azonos forma, de különböző szín szerint, esetleg két szempont szerint! Pl.: „Kérek egy piros autót!”

Ötletek még

- Színes dobókockával is játszhatunk, a gyerekek fejlettségi szintjének megfelelően: két, három vagy négy lappal és a kis képekkel. Ha a tanuló olyan színt dob, ami nincs a képek között, egy körre kimarad a játékból.

14. lap

Képleírás

Színek felismerése, egyeztetése a gyerekek pólójának jele és az alatta levő színsor segítségével.

Instrukciók

Mutasd meg! Mondd el! Tedd rá! Tedd rá a csipeszt!

Javasolt feladatok

- Egyeztessék, nevezzék meg a négy különböző mintájú pólót az alatta levő színekkel!
- A diákok megmutathatják, kupakot tehetnek a párokra, az ügyesebbek csipeszt is használhatnak.

15. lap

Képleírás

Színek azonos formájú, de különböző színű, közepén lyukas bögréken.

Instrukciók

Mondd el! Mutasd meg! Tedd rá!

Javasolt feladatok

A feladatadás előtt pattintsuk ki a lap alján található különböző színű korongokat!

A lapok a diákok szintjéhez igazodva kevesebb elemmel is használhatók.

- A tanulók mondják el, milyen színűek a bögrék!
- Egészítsék ki a bögréket a megfelelő elemmel!

16–19. lap

Képleírás

Négy sorban soronként azonos színű tárgyak, ezek kontúrja, árnyképe és egy üres négyzethálós lap tartoznak össze.

Instrukciók

Vágd ki! Tedd sorba! Tedd rá! Mondd el!

Javasolt feladatok

A három, egymással összefüggő feladatlappal külön, egyesével is dolgozhatunk, de az első lap színes kártyái a második és harmadik lappal is használhatók. A feladatadás előtt vágjuk ki a színes képeket, az így kapott kártyákkal dolgozzanak diákjaink!

- Válogassák ki a kártyákat (tárgyakat) színek szerint!
- Keressenek azonos formájú, de különböző színű tárgyakat!
- Egyeztessék a színes képeket a kontúrvonalas vagy árnyképes oldalon szereplő párjukkal!
- A negyedik, négyzethálós lap alkalmas arra, hogy a színes képeket különböző módon ráhelyezve a tanulók gyakorolják a sor, oszlop fogalmát. A képeket tehetik az első vagy utolsó sorba, „elolvashatják” a sor képeit, megkereshetik a sorban az első vagy az utolsót. A képeket tehetik egymás mellé, alá, fölé.

Ötletek még

- Ha fénymásolatot készítünk a színes lapról, akkor lesz egy teljes és egy szétvágott példányunk, ezekkel képes lottó is játszható.
- A színes és négyzethálós lap segítségével a mintakövetést is gyakoroltathatjuk.

2.2. A testséma fejlesztése

Fejlesztési célok

A motoros, akusztikus és vizuális figyelem, emlékezet, szem-kéz koordináció fejlesztése, a vizuális minta felidézése. A posztura utánzása, a testfogalom megerősítése, tájékozódás az

arcon, hiányfelismerés, a testrészek ismeretének elmélyítése, a rész-egész viszony felismertetése. A Gestalt-látás fejlesztése.

20–21. lap

Képleírás

Két fiú, illetve két lány háttal ábrázolva.

Instrukciók

Nézd meg! Utánozd!

Javasolt feladatok

Megelőzheti a feladatlap használatát a különböző mozdulatok utánzása. „Tornázzunk! Emeld fel a két karod! Hajolj előre! Guggolj le, emeld fel a jobb karod!” A gyerekek előtt háttal állva mutassuk meg a mintán szereplő mozdulatot!

- Beszéljessünk közösen az ábráról!
- Nézzük meg a képeken szereplő gyerekek mozdulatát, utánozzák és nevezzék meg a cselekvéseket!

Ötletek még

- A képet tükörre téve is utánozhatják a mozdulatokat, így lehetőség nyílik pontosabb utánzásra, majd megbeszélés alapján a korrigálásra.

22. lap

Képleírás

Függőleges vonal mentén szétvágható fiú- és lányfej.

Instrukciók

Nézd meg! Mondd el! Vágd el! Illeszd össze!

Javasolt feladatok

- Beszéljessünk közösen a testrészekről, majd a fejről!
- Mutassák meg a fej részeit magukon, egymáson!

Ötletek még

- A két kép együttesen is használható, ha összekeverjük a négy elemet. A 49–50. lap (fiú egész testes, szétvágható képe) itt is használható.

23–24. lap

Képleírás

Arc nélküli fej rátehető melléklettel.

Instrukciók

Pattintsd ki! Vágd ki! Illeszd össze! Tedd rá! Mutasd meg!

Javasolt feladatok

- Egészítsék ki a kipattintott elemek segítségével a fejet ábrázoló képet!
- Megbeszélhetjük, hogy hová tesszük az egyes arcrészeket.

- Megbeszélhetjük, hány fülünk, szemünk, orrunk van, melyik testrészünkből van kettő, melyikből egy.

Ötletek még

- Ezt a lapot hiányfelismerésre is használhatjuk úgy, hogy a teljes arcról egy részletet eldugunk, a gyerekeknek kell megmondaniuk, hogy mi hiányzik.

25–26. lap

Képleírás

Tájékozódás az arcon, testen, hiány felismerése és pótlása. Négy-négy ábrás lap: arcok, illetve testek hiányzó részekkel.

Instrukciók

Nézd meg! Mondd el! Mutasd meg! Egészítsd ki! Rajzolj!

Javasolt feladatok

- A saját test megfigyelése, a főbb testrészek megmutatása, megnevezése, ezek funkciójának megnevezése.
- A hiányzó arc-, illetve testrészek megmutatása, kiegészítése rajzzal.

Ötletek még (a testsémafejlesztéshez a feladatlapok használata elé)

- Megérinthetjük a különböző testrészeket különböző minőségű anyagokkal.
- A becsukott szemű gyerekek ki kell találniuk, melyik testrészét simogattuk meg.
- Simogassák meg a társuk fejét, hátát!
- Tehetnek babzsákot a saját vagy társuk fejére, karjára, megnevezhetik, hol van a babzsák.
- Rajzolják le anyát! Legyen feje, keze, lába stb.!

2.3. Összehasonlítás

2.3.1. Azonosság-különbség

Fejlesztési célok

A vizuális észlelés, a figyelem, az emlékezet fejlesztése, a figyelem tartósságának erősítése, terjedelmének növelése, a figyelem megosztása. Gestalt-látás, a képolvasás, lényegkiemelés, felsorolás, hiányfelismerés, összehasonlítás, azonosság-különbség megkülönböztető készségek fejlesztése. A téri relációk, valamint az alakállandóság, alakháttér differenciáló képességének fejlesztése.

27. lap

Képleírás

Születésnap ünnepség, eseménykép.

Instrukciók

Nézd meg! Mutasd meg! Mondd el!

Javasolt feladatok

Az eseménykép különböző készségek fejlesztésére és ismeretek gyakorlására is alkalmas, az egyszerű felsorolástól kezdve a számok és számolás ismétléséig.

- Beszélgessünk közösen a képről!
- Válasszák ki a gyerekek a születésnapost, mondják el, ki mit csinál!
- Ki ül, ki áll, ki van az asztal alatt?
- *A hol van?* kérdésre keressenek tárgyakat az asztalon!
- Nézzék meg, hogy van-e üres tányér, üres szék, vagy ki eszik!
- Számolják meg a rajzon szereplő fiúkat stb.!

28–31. lap

Képleírás

Négy, egymással összefüggő, tartalmilag azonos feladatlap 8-8 képpel: pohár, kanál, zászló, tányér, gitár, zokni, sapka, fogkefe. A tárgyak ábrázolása az egyes lapokon eltérően történik: fotón, rajzon, csak kontúrral és árnyképpel, valamint képes lottón.

Instrukciók

Vágd ki! Tedd rá! Keresd a párját! Tedd sorba!

Javasolt feladatok

A lapokat lehet szétvágás nélkül és szétvágás után is használni.

Szétvágás nélkül:

- Mutassák meg a kért képet!
- Sorolják fel, mi van az első sorban, mi van mellette, alatta stb.

Szétvágás után:

- Azonosítsák bármelyik lap kártyáit a többi oldal ábráival (fotó, rajz, kontúr, árnyék)!
- Tegyék egymás mellé az azonos képek fotós, rajzos, kontúros, árnyékos változatát!
- Keressenek ki csak egy árnyékos kártyát, azonosítsák a rajzos vagy fotós változatával!

Ötletek még

- Játshatunk memórijátékot is a kártyákkal.

32. lap

Képleírás

Három pár, különböző pozícióban ábrázolt „ikergyerek” párosítása.

Instrukció

Vágd ki! Figyeld meg! Párosítsd!

Javasolt feladatok

- Keressék meg a három gyerek „ikertestvérét”!
- A két azonos képre tehetnek ugyanolyan színű kupakot.
- Egymás mellé tehetik a bemutatott kép párját.
- Kérhetünk egy képet, amit az összes kártya közül kell kiválasztaniuk a tanulóknak.
- Mondják el, hogy milyen tulajdonság alapján választottak!

33. lap

Képleírás

Három sorban tárgyak a sor elejének megfelelő kép kiválasztásához.

Instrukciók

Nézd meg! Tedd rá! Karikázd be!

Javasolt feladatok

- Beszéljessünk közösen a képekről, soroljuk fel a tárgyakat!
- Nézzék, majd nevezzék meg, mi van a sor elején!
- Válasszák ki a sor elején levő tárgy megfelelőjét!
- Jelöljék a kiválasztott képet karikázással, illetve egyéb módon (kupak, kavics stb. rátétele).

34. lap

Képleírás

Fekete-fehér képeken két sorban gyerekek – az egyiknek a párját keressük.

Instrukciók

Nézd meg! Tedd rá! Színezd ki!

Javasolt feladatok

- Beszéljessünk közösen a képekről!
- Válasszák ki felsorolás után a sor elején lévőnek megfelelő képet!
- A kiválasztott képre tegyenek jelet vagy karikázzák be, az ügyesebbek ki is színezhetik!

35. lap

Képleírás

Fekete-fehér összetartozó rajzok két oszlopban: pillangók, halak...

Instrukciók

Kösd össze!

Javasolt feladatok

- Az állatok megnevezése.
- Párosítás.
- Az azonos ábrák összekötése.

36. lap

Képleírás

Egy nagy és három kisebb kép, utóbbiak közül egy megegyezik a nagy képpel. Téma: tél, hóember.

Instrukciók

Nézd meg! Mondd el! Figyeld meg! Vágd ki! Tedd rá vagy kösd össze!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk közösen a képről!
- Keressék meg a nagy kép párját!
- Mutassák meg, jelöljék kupakkal vagy korong segítségével a képet!
- A kis képek kivágása után tegyék rá a megfelelő kis képet a nagy képre!
- Megbeszélhetjük közösen, miért ugyanolyan, vagy a többi miatt más.

37. lap

Képleírás

Egy nagy és három kisebb kép, utóbbiak közül egy megegyezik a nagy képpel. Téma: tavasz.

Instrukciók:

Nézd meg! Mondd el! Figyeld meg! Vágd ki! Tedd rá vagy kösd össze!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk közösen a képről!
- Keressék meg a nagy kép párját!
- Mutassák meg, jelöljék kupakkal vagy korong segítségével a képet!
- A kis képek kivágása után tegyék rá a megfelelő kis képet a nagy képre!
- Megbeszélhetjük közösen, miért ugyanolyan, vagy a többi miatt más.

38. lap

Képleírás

Egy nagy és három kisebb kép, utóbbiak közül egy megegyezik a nagy képpel. Téma: nyár.

Instrukciók

Nézd meg! Mondd el! Gondolkodj! Tedd rá vagy kösd össze!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk közösen a képről!
- Keressék meg a nagy kép párját!
- Mutassák meg, jelöljék kupakkal vagy korong segítségével a képet!
- A kis képek kivágása után tegyék rá a megfelelő kis képet a nagy képre!
- Megbeszélhetjük közösen, miért ugyanolyan, vagy a többi miatt más.

39. lap

Képleírás

Egy nagy és három kisebb kép, utóbbiak közül egy megegyezik a nagy képpel. Téma: ősz.

Instrukciók: Nézd meg! Mondd el! Figyeld meg! Vágd ki! Tedd rá vagy kösd össze!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk közösen a képről!
- Keressék meg a nagy kép párját!
- Mutassák meg, jelöljék kupakkal vagy korong segítségével a képet!
- A kis képek kivágása után tegyék rá a megfelelő kis képet a nagy képre!
- Megbeszélhetjük közösen, miért ugyanolyan, vagy a többi miatt más.

Ötletek még

- Kettő vagy négy kép együtt is felhasználható pl. az évszakok tanításánál. Csoportosíthatjuk a kis képeket a nagy képek segítségével.
- Az összekevert képek közül meg lehet keresni a kiválasztott nagy képen levő ábra megfelelőjét.

40. lap

Képleírás

Négy sor játék (autó, maci, labda). Minden sorban egy nem ugyanolyan.

Instrukció

Nézd meg! Mondd el! Tedd rá! Húzd át!

Javasolt feladatok

- Soronként „olvassuk el” közösen a képeket!
- Keressék meg azt, amelyik nem ugyanolyan!
- Jelöljék meg vagy karikázzák be, esetleg húzzák át!

41. lap

Képleírás

Három sorban azonos formájú, egy kivételével azonos színű tárgyak: bögre, autó, tulipán, játék baba.

Instrukció

Nézd meg! Tedd rá! Karikázd be vagy húzd át!

Javasolt feladatok

- Soronként „olvassuk el” a képeket!
- Keressék meg az oda nem illőt!
- Jelöljék meg vagy húzzák át!

Ötletek még

- A kis különbség észrevételéhez kereshetünk vagy rajzolhatunk olyan képeket, amelyeknél valami furcsa, vicces, nem odaillő részlet van. Például ház tetején lévő kismalac, sín helyett az utcán közlekedő mozdony stb.

2.3.2. A szerialitás fejlesztése

Fejlesztési célok

Az időbeli orientáció fejlesztése, az időbeli, vizuális, szeriális emlékezet fejlesztése, az analízis-szintézis, a rész-egész viszony felismerése. A sorrendiség, az előbb-utóbb differenciálása, a Gestalt-látás, az összefüggések felfedeztetése, képtörténet, hiányfelismerés.

42. lap

Képleírás

Képtörténet: hat képből álló cselekvéssor. Téma: mosás.

Instrukció

Nézd meg! Mondd el! Tedd sorba!

Javasolt feladatok

Kevesebb számú képpel is megoldható feladat, a gyerek vagy csoport képességétől függően.

- Beszélgessünk a képekről!
- Kivágás után rendezzék sorba először diktálás után, majd önállóan.
- Használjunk hívószavakat vagy rövid mondatot, majd egyszerű szavakkal vagy mondatokkal mondassuk el az egész történetet!
- Ügyesebb gyermekeknél egy elemet lefordíthatunk, találják ki, mi van a képen, mi hiányzik a sorozatból!

43. lap

Képleírás

Képtörténet: hat képből álló történet. Téma: vásárlás.

Instrukció

Nézd meg! Mondd el! Tedd sorba!

Javasolt feladatok

Kevesebb számú képpel is megoldható feladat, a gyerek vagy csoport képességétől függően.

- Beszélgessünk a képekről!
- Kivágás után rendezzék sorba a képeket először diktálás után, majd önállóan!
- Használjunk hívószavakat vagy rövid mondatot, majd egyszerű szavakkal vagy mondatokkal mondassuk el az egész történetet!
- Ügyesebb gyermekeknél egy elemet lefordíthatunk, találják ki, mi van a képen, mi hiányzik a sorozatból!

44. lap

Képleírás

Képtörténet: hat képből álló történet. Téma: süteménysütés.

Instrukció

Nézd meg! Gondolkodj! Mondd el! Tedd sorba!

Javasolt feladatok

Kevesebb számú képpel is megoldható feladat, a gyerek vagy csoport képességétől függően.

- Beszélgessünk a képekről!
- Kivágás után rendezzék sorba a képeket először diktálás után, majd önállóan!
- Megkereshetik, hogy melyik volt előbb, később.
- Használjunk hívószavakat vagy rövid mondatot, majd egyszerű szavakkal vagy mondatokkal mondassuk el az egész történetet!
- Ügyesebb gyermekeknél egy elemet lefordíthatunk, találják ki, mi van a képen, mi hiányzik a sorozatból!

2.3.3. Főfogalom alá rendelés

Fejlesztési célok

A vizuális megfigyelőképesség fejlesztése, az általánosítás, az összehasonlítás, az azonos szempont szerinti csoportosítás, az egyszerű szabály felismertetése, az alak-forma állandóság fejlesztése, képolvasás.

45–47. lap

Képleírás

Tizenkét darab, különböző főfogalom alá tartozó tárgy (mentőautó, építőkocka, hajó, sapka, vödör, kifli, dzseki, vonat, nadrág, repülő, paprika, szőlő) fotón, rajzon csak kontúrral ábrázolva. Ugyanaz az ábra, három összetartozó lapon.

Instrukció

Vágd ki! Keresd meg! Tedd rá! Csoportosítsd!

Javasolt feladatok

Mindhárom lapon csoportosíthatunk főfogalom alá rendelve vagy funkció szerint. A lapok önállóan, de két vagy három lap együtt is használható. A fotós lap képeit vágjuk ki! Ha minden képet kivágunk, egymás mellé rendezhetjük egy-egy ábra fotós, rajzos, kontúros változatát. A kivágott képek képolvasásra, a téri relációk gyakorlására is alkalmasak.

- Csoportosítsák a kártyákat főfogalom szerint!
- Tegyék rá a kártyákat a rajzos vagy kontúros lap megfelelő ábráira!

48. lap

Képleírás

Öt sorban ugyanolyan főfogalom alá sorolható tárgyak, egy kivételével: bútor, játék, gyümölcs.

Instrukció

Nézd meg! Húzd át vagy karikázd be!

Javasolt feladatok

- Soronként olvassuk el a képeket!
- Beszéljük meg, milyen főfogalom alá tartoznak!
- Keressék meg, melyik nem tartozik oda!
- Próbáljanak arra a kérdésre választ adni, hogy miért nem tartozik oda!
- Keressék és jelöljék meg a bútorokat vagy a képen levő játékokat stb.!

Ötletek még

- A sorok és oszlopok kijelölését segíthetjük egy plexicsíkból készített sorvezetővel. A megfelelő méretre vágott csíkot beszeghetjük színes szigetelőszalaggal.

2.4. Az analízáló-szintetizáló készség fejlesztése

2.4.1. Rész-egész viszony

Fejlesztési cél

A szem-kéz koordináció, a vizuális figyelem, a vizuális, szeriális emlékezet, a megfigyelőkészség, az analízáló-szintetizáló képesség, a rész-egész viszony, a vizuális minta felidézésének fejlesztése.

49–50. lap

Képleírás

Színes vízszintes vonallal négy részre vágható gyerek képe, ugyanaz fekete-fehér lapon. (Ez a két lap használható a testsémafejlesztés témakörénél is.)

Instrukció

Vágd ki! Illeszd össze! Színezd ki!

Javasolt feladatok

- Szétvágás után a színes képet helyezték rá a fekete-fehér lapra!
- Színezzék ki a fekete-fehér lapot!
- Egy részt eldughatunk, meg lehet nevezni, hogy mi hiányzik a testről.
- A testrészek összekeverése után illesszék össze a gyerekfigurát egészé!

51. lap

Képleírás

Színes, nagy, függőleges vonal mentén szétvágható torta, kifli rajza.

Instrukció

Vágd ki! Illeszd össze!

Javasolt feladatok

Szétvágás után illesszék össze a torta vagy kifli elemeit!

A négy rész összekeverése után válasszák ki az összeillőket!

52. lap

Képleírás

Csiga képe, amely két ferde vonal mentén négy részre vágható.

Instrukció

Vágd ki! Illeszd össze!

Javasolt feladatok

A diákok közösen, majd önállóan is megoldhatják a feladatot.

- Szétvágás után minta alapján, részenként rakják össze a csigát!

Ötletek még (a feladatlap használata előtt)

- Összeilleszthetünk szétvágott gyümölcsöt: almát, banánt.

- A részekre vágott képek illesztését a mintalapra való ráhelyezéssel kezdhetjük (képeslap, fotó).
- Spatulára ragaszthatunk dekorgumi lapból kivágott kettévágott formákat, a két spatulát egymás mellé illesztve egész formát kapunk.
- Több, szorosan egymás mellé fektetett spatulára ragaszthatunk képet, melyet a spatulának megfelelően elvágunk, majd összeilleszthetünk.

2.4.2. Összetartozás

Fejlesztési célok

A vizuális figyelem, a vizuális emlékezet, a szem-kéz koordináció fejlesztése, az azonosság, a formafelismerés, az összehasonlítás, az összetartozás felismerése, megfigyelése. A vizuális minta felidézése.

53. lap

Képleírás

Három gyerek, a ruhájukon a jelük, alattuk az ugyanilyen jelekkel ellátott ajándékuk.

Instrukció

Figyeld meg! Mondd meg! Kösd össze!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk a képről!
- Adjunk nevet a gyerekeknek!
- A tanulók nézzék meg, milyen a gyerekek haja, ruhája, milyen jel van rajtuk, az milyen színű!
- Keressék meg az ajándékokon a jeleket, kössék össze a gyerekek képével!
- Esetleg azonos színű kupakokat is tetethetünk az egyforma jelekre.
- Kiválaszthatunk csak egy gyereket, a tanulók az ő ajándékait keressék meg!
- Vagy egy gyerek egy ajándékát mutassa meg a tanuló!
- A 104. lap mellékletét is használhatjuk az egyeztetéshez.

54. Képleírás

Négy kislány tarka ruhában, lent a ruhájuknak megfelelő masnik.

Instrukció

Mondd el! Mutasd meg! Kösd össze!

Javasolt feladatok

- Jellemezzék a négy kislány öltözékét!
- Keressék meg, melyik masni illik a hajukba, mutassák meg, kössék össze!

55. lap

Képleírás

Három gyerek, a ruhájuk mintájával, színével megegyező sapka, sál, kesztyű.

Instrukció

Mondd el! Mutasd meg! Kösd össze!

Javasolt feladatok

- Jellemezzék a három gyerek öltözékét!
- Keressék meg, melyik sapka, sál, kesztyű illik hozzájuk!
- Kössék össze az összetartozó elemeket!

56. lap

Képleírás

Kesztyű, cipő, zokni, csizma (mellékletben a párjuk), párosítás.

Instrukció

Vágd ki! Tedd mellé!

Javasolt feladatok

- Sorolják fel, mit látnak a képen!
- Megbeszélhetjük, melyik testrészünkre melyiket húzzuk, keressék meg a párját, tegyék egymás mellé a párokat!

Ötletek még

- A feladatlap használata előtt csoportosíthatjuk a gyerekek cipőit vagy zoknikat, kesztyűket, evőeszközöket.

57–58. lap

Képleírás

Egy színes és egy fekete összetartozó lap: fazék-fedő, háztető-ház, alma-almafa.

Instrukció

Mondd el! Keresd meg! Kösd össze!

Javasolt feladatok

A színes lap előkészíti a következő lapon lévő feladat megoldását. A fazékon rajta van a fedő, a házon a tető, a fán az alma.

- A következő lapon ezek összetartozó elemeit kell párosítani.
- Az összekötés történhet a két kép közé helyezett számolópálcikával, de az ügyesebbek ceruzával is dolgozhatnak.

2.4.3. Hiányfelismerés

Fejlesztési célok

A vizuális figyelem, a vizuális, motoros emlékezet fejlesztése.

Az analízáló-szintetizáló képesség fejlesztése, összehasonlítás, a vizuális minta, a rész-egész viszony felismerése.

59. lap

Képleírás

Játékos polc. Minden polcon azonos játékok vannak, de egy hiányzik. Ezek a lap alján találhatóak meg mintaként.

Instrukció

Sorold fel! Vágd ki (a minta képeit)! Mutasd meg! Tedd rá!

Javasolt feladatok

- Beszéljünk a játékos polc játékaival!
- Sorolják fel, hogy mi kerül az egyes polcokra, nézzék meg, hogy mi van már a polcon, és melyik játék hiányzik!
- Pótolják a hiányt a kivágott kis képpel!

60. lap

Képleírás

Olyan tárgyak vannak a képen, amelyeknek valamelyik része hiányzik: kabát ujj, szék lába, szemüveg szára...

Instrukciók

Mondd el! Mutasd meg! Tedd rá! Rajzold meg!

Javasolt feladatok

- Beszéljünk a képről!
- Sorolják fel, mit látnak rajta, melyik ábráról mi hiányzik!
- Mutassák meg, mondják el, jelöljék meg apróbb tárggyal vagy egészítsék ki ceruzával!

61. lap

Képleírás

Képkiegészítés: bögre, maci, óra, autó.

Instrukció

Mutasd meg! Mondd el! Egészítsd ki!

Javasolt feladatok

- Beszéljünk a képről!
- Sorolják fel, mit látnak rajta, melyik ábráról mi hiányzik!
- Mutassák meg, mondják el, jelöljék meg apróbb tárggyal, egészítsék ki a lap alján lévő hiányzó részletekkel!

Ötletek még (a feladatlapok használata előtt)

- Hiányos, elromlott játék (pl. kerék nélküli autó) megfigyelése.
- Adhatunk egy papírt a gyerekeknek, de írószert nem. Felszólíthatjuk őket, hogy rajzoljanak valamit. Beszéljük meg, miért nem sikerül!
- Asztal megterítésénél érzékeltethetjük a hiányt.

- 2–4 azonos tárgypárral gyakorolhatunk. Az egyik sor a minta, a másiktól elveszünk valamit. Ki kell találni, mi hiányzik.
- Két-három azonos képpárral is előkészíthetjük a feladatlapos munkát.

2.4.4. Csoportosítás

Fejlesztési célok

A vizuális figyelem, az emlékezet, a szem-kéz koordináció fejlesztése, az analízis-szintézis, a keresztcsatornák működésének összehangolása, összehasonlítás, csoportosítás.

62–63. lap

Képleírás

A 62. lapon egy szekrény és a szekrénybe illő ruhák és oda nem illő élelmiszerek kis képeken jelennek meg. A 63. oldalon egy hűtőszekrény található, valamint a beleillő élelmiszerek és bele nem illő ruhaneműk.

Instrukciók

Vágd ki (kis képek)! Figyeld meg! Csoportosítsd!

Javasolt feladatok

A két lap külön-külön és egymással is használható.

- A kis képeket válogassák szét, keressék meg a szekrénybe, illetve a hűtőszekrénybe valókat!
- A kis képeket sorba is lehet rakatni, pl. diktálás után.
- Ha a két lapot együtt használjuk, akkor csoportosítani lehet a szekrénybe és a hűtőszekrénybe való dolgokat.

64. lap

Képleírás

Házak, macik növekvő sorrendben. Összehasonlítás. Nagyság, ellentétek.

Instrukciók

Vágd ki! Tedd sorba! Tedd rá! Mutasd meg! Mondd el!

Javasolt feladatok

- Kivágás után keressenek nagy és kicsi házat, macit!
- Rakják sorba a képeket nagyság szerint növekvő vagy csökkenő sorrendben!
- A házakhoz rendeljék hozzá az azonos méretű macikat!
- Kitehetünk egy mintát tetszőleges sorrendű házakból, minden macit a megfelelő házhoz kell a tanulóknak vezetni.

65. lap

Képleírás

Növekvő sorrend: csecsemőtől nagymama, csecsemőtől öreg bácsi négy-négy képben. Ellentétek, soralkotás.

Instrukciók

Vágd ki! Tedd mellé! Mondd el! Tedd sorba!

Javasolt feladatok

Használhatjuk a fiatal-öreg, gyerek-felnőtt, fiú-lány, néni-bácsi fogalmának megtanításához.

- Beszéljessünk a képekről!
- Rendezzék sorba a kártyákat!

Ötletek még

- A csoportosítás előkészítéseként: az osztályterem padlójára szigetelőcsíkot ragaszthatunk. Felül egy-egy mintaképpel jelöljük a csoportosítás szempontjait. A csík két oldalára válogathatunk tárgyakat, képeket több szempont, pl. szín, forma, méret, minta alapján. Vagy egyik oldalra a fiúk, a másikkra a lányok állhatnak, vagy a férfiak-nők képei stb. kerülhetnek.
- Egy kartonlapra függőlegesen két tépőzárcsíkot ragasztunk. Fent, a csíkok tetején jelöljük a mintát. Ezek alá, a csíkokra illesztjük a válogatott képeket színek, formák vagy nagyság szerint.
- Az asztalon két lapra vagy egy kettéosztott lapra is válogathatunk kisebb tárgyakat, majd képeket.

2.5. Téri orientációs gyakorlatok

Fejlesztési célok

A vizuális észlelés, figyelem, a vizuális emlékezet, a megfigyelőkészség, összehasonlítás, a térészlelés, a téri relációk, a téri irányok a balról jobbra haladás megismerése, megerősítése, fejlesztése, ritmikus sor kirakása, az analógiás gondolkozás fejlesztése.

2.5.1. Téri relációk

66. lap

Képleírás

Gyerekek és lufik az „előtt, mögött” stb. tanításához.

Instrukciók

Mondd el! Mutasd meg! Tedd rá!

Javasolt feladatok

- Mondják el, mit csinálnak a gyerekek!
- Keressék meg, hol vannak a lufik a fiúkhöz képest!
- Nevezzék meg a téri relációkat!
- Kérhetjük a tanulót, hogy mutassa meg, melyik képen van a szék alatt a lufi, vagy ő mondja meg, hogy most hol van a gyerekhez képest, vagy tegyen rá jelet.

67. lap

Képleírás

Egér a bögre alatt, fölött, mellett...

Instrukciók

Mutasd meg! Tedd rá! Mondd el!

Javasolt feladatok

- Felsorolhatják, hogy mit látnak a képen, hova bújt az egér.
- Keressék meg azt, ahol az egér a bögre fölött van!
- Megmutathatják vagy megjelölhetik, hogy hol van az egér.

68. lap

Képleírás

Téri relációk: kutya a szőnyeg mellett, alatt stb.

Instrukciók

Mutasd meg! Mondd el! Tedd rá!

Javasolt feladatok

- A 65–66. lapoknál leírtakhoz hasonlóan oldhatjuk meg.

69–70. lap:

Képleírás

Egy nagy busz üres utastérrel, hozzá tartozó kipattintható kis képekkel (utasok).

Instrukciók

Pattintsd ki! Nézd meg! Tedd rá! Mondd el!

Javasolt feladatok

- Nézzük meg a buszt! Üres.
- Belelehetik az utasokat tetszőleges sorrendben.
- Megbeszélhetjük, ki milyen sort alkotott.
- Berakhatják meghatározott sorrendben is: ülhet pl. a mama és a baba mellett a szakállas férfi. Megbeszélhetjük, hogy kik ülnek az alsó vagy a felső sorban.
- Kerestethetünk szomszédokat.
- Gyakoroltathatjuk a téri relációkat, megnézethetjük, hogy ki ül elöl, hátul, hogy milyen irányba megy a busz.

Ötletek még (a feladatlapok használata előtt)

- A feladatlapos megoldást előzze meg a gyerekek egymáshoz viszonyított helyzetének, majd a tárgyak hasonló elhelyezkedésének megfigyeltetése, megnevezése! „Állj Kati mellé/mögé! Állj a széked elé/mellé!”
- Mondják el, mit csinálnak a gyerekek, hol vannak az adott tárgyhoz képest!
- Kisebbségi tárgyak egymáshoz való viszonyát is figyeljék meg!

2.5.2. Téri irányok

Fejlesztési célok

A vizuális észlelés, a vizuális figyelem, a megfigyelőkészség, az összehasonlítás, a téri irányok megismertetése, fejlesztése.

71. lap

Képleírás

Két kinyújtott ujjú kéz, felette 5-5 kicsi tárgy.

Instrukciók

Mutasd meg! Tedd rá! Mondd el!

Javasolt feladatok

- A kezüket tegyék a megfelelő képekre, és mondják el, mi van a jobb és bal oldali kezek fölött! Megkérdezhetjük, melyik kezüknél van a pogácsa, eper stb.
- Tegyenek apró tárgyakat diktálásra a kezekhez!

Ötletek még

- Megjelölhetjük a bal kezüket pl. egy szalaggal. Segítheti a tájékozódást, ha az asztalon is jelöljük a bal-jobb oldalt. Mutassák meg a saját jobb és bal szemüket, kezüket, lábukat stb.!
- Gyakoroltathatjuk az ujjak nevét. Ujjsoroló mondókákat mondhatunk közösen.
- Készíthetünk tenyérnyomatot, körülrajzolhatjuk kezünket, kiszínezhetjük a bal kezét, tehetünk apróbb tárgyakat, képet a lerajzolt bal vagy jobb kézhez.

72. lap

Képleírás

Mókusok fel-le másznak a fán.

Instrukció

Mutasd meg! Tedd rá! Mondd el!

Javasolt feladatok

- Figyeljék meg a fát és az állatokat!
- Keressék meg, melyik mókus mászik fel, melyik le!
- A gyakorlatokat összekapcsolhatjuk kézzel is.
- A 77. lap piros-kék nyilait is felhasználhatjuk az irányok jelölésére.
- Megszámolhatják, hány mókus mászik fel vagy le!

Ötletek még

A lap használata előtt a gyerekek saját testükön, egymáson figyeljék meg, milyen testrészük, ruhadarabjuk van fent, lent.

- Tájékozódjanak a papírlapon: tehetnek kis tárgyakat, képeket fel, le, középre.
- Elmondhatják, hogy mi van fent, lent.
- A képek könyv ábráinak helyzetét is megfigyelhetik.

- Tornázhatnak, megfigyelhetik a tárgyak helyzetét egymáshoz képest.
- Kereshetnek olyan tárgyakat az osztályban, amelyek fent vagy lent helyezkednek el.

73. kétoldalas lap

Képleírás

Kétoldalas, színes, kipattintható nagy autók, amelyek balra, jobbra fordíthatók.

Instrukciók

Pattintsd ki! Rakd sorba! Mondd el! Fordítsd!

Javasolt feladatok

- Figyeljék meg az autókat, beszéljék meg, miről ismerik fel, hogy merre megy!
- Kísérjék kézmozdulattal is az irányt!
- A két kezükből sorompót képezve csak azt a kezet emeljék fel, ami előtt az abba az irányba haladó autó áll.
- Menjen minden autó balra, vagy az összes jobbra!
- Gyakoroltathatjuk az irányokat úgy is, hogy diktálásra egymás mellé sorakoztatják az autókat hol jobbra, hol balra.
- Nevezzék meg, most merre mennek az autók!
- A gyerekek válogathatják az autókat szín szerint csoportosítva, sorba rakva, majd az ujjukkal követve „elolvashatják” az irányt.
- Fordítsák meg az összes autót az ellenkező irányba, nézzék meg, hogy most melyik merre megy!
- A gyerekek saját maguk is alkothatnak sort, majd „elolvashatják”.

74. kétoldalas lap

Képleírás

Kétoldalas, színes, mintás (pöttyös, kockás, csíkos) kipattintható nagy autók, amelyek balra, jobbra fordíthatók.

Instrukciók

Pattintsd ki! Rakd sorba! Mondd el! Fordítsd! Add ide!

Javasolt feladatok

Hasonlóak a 68. lap feladataihoz, kiegészítve azzal, hogy a gyerekek két tulajdonság (pl. piros csíkos autó) alapján is kiválaszthatnak autókat. A két lap együtt is használható. Alkothatunk sort a 73–74. lap autóiból úgy is, hogy egy csíkos vagy pöttyös is közé rakunk (kakuktktojás). A nagy autókból készülhet ritmikus sor is.

75–76. lap

Képleírás

Balra, jobbra fordított tűzoltóautók két sorban, minden sor alatt üres résszel, ahova a 76. lapon lévő kipattintható, balra, jobbra mutató kezek kerülhetnek.

Instrukciók

Pattintsd ki! Tedd rá! Mondd el!

Javasolt feladatok

- Mondják el, merre mennek az első és a második sorban az autók!
- Tegyék mindegyik ábra alá a megfelelő irányba mutató kezet!

Ötletek még

- Ezeket a kezeket más lapokkal együtt is használhatjuk, például a nagy autóknál (73–74. lap) vagy madaraknál (82. lap).
- Ha kivágjuk az autókat, a gyerekek tetszőleges sorrendbe rakhatják azokat, és egyeztetik a megfelelő irányt mutató kis kezekkel vagy a piros, kék nyilakkal is.
- El is „olvashatják” a kirakott irányokat.
- A kivágott járműveket diktálásra ráhelyezhetik a 81. lapon levő útra is.

77. lap

Képleírás

Balra-jobbra mutató kipattintható piros és kék nyilak.

Instrukciók

Pattintsd ki! Tedd rá! Tedd alá! Tedd sorba!

Javasolt feladatok

- A nyilakat használhatjuk önmagukban jobbra-balra, fel-le sorakoztatva, csoportosítva, de más feladatlapokhoz is.

78. lap

Képleírás

Balra-jobbra forduló állatok, és alattuk a nyilak ugyanolyan irányúak (piros, kék, fehér).

Instrukciók

Sorold fel! Mutasd meg! Tedd rá! Színezd ki!

Javasolt feladatok

- Sorolják fel, mit látnak a képen!
- Egyenként megbeszélhetjük az egyes állatok irányát.
- Azonosítsák az állatok irányát a nyíl irányával!
- Beszéljük meg, hogy melyik színű állat megy balra!
- Kiszíneztethetjük a nyilakat pirosra, kékre az iránynak megfelelően.

79. lap

Képleírás

Gyakorlólap a téri irányokhoz: jobbra, balra forduló fókák, teknősök.

Instrukciók

Mutasd meg! Tedd rá! Mondd el!

Javasolt feladatok

- Nevezzék meg, válasszák ki az egy irányba menőket!
- Olvassák le irányok szerint!
- Jelöljék meg az egy irányba haladókat!

80–81. lap

Képleírás

Balra-jobbra néző kisautók négy alapszínben. A hozzá tartozó út a 81. lapon található.

Instrukciók

Sorold fel! Mondd el! Tedd az útra!

Javasolt feladatok

- Csoportosítsák az autókat színek, irány szerint!
- Diktálásra tegyék az autót az útra irány szerint!
- „Elolvashatják” az ujjukkal követve a kirakott sort.
- Alkothatnak ritmikus sort is.

82. lap

Képleírás

Fekete-fehér lapon madarak repülnek négy irányba.

Instrukciók

Mutasd meg! Tedd rá! Mondd el! Színezd ki!

Javasolt feladatok

- Mutassák meg azokat a madarakat, amelyek leszállnak vagy felrepülnek, és balra, jobbra repülnek!
- Jelöljék meg az egy irányba haladókat!
- Különböző színű textilgolyókkal, korongokkal jelöljék a balra-jobbra vagy fel-le szállókat!
- Színezzenek ki egy felszálló madarat!
- A lap fénymásolt változatát szétvághatjuk, a kis nyilakkal vagy kezekkel együtt is gyakoroltathatunk, csoportosítást végeztethetünk.
- A felmutatott nyilak szerint sort alkothatnak a tanulók.

83. lap

Képleírás

Üres polc a 84–85. laphoz

Javasolt feladatok

Használhatjuk más apróbb képekkel, ritmikus sort, színeket, formákat, téri relációt gyakorolva.

84–85. lap

Képleírás

A 83. laphoz tartozó gyümölcsök, illetve játékok.

Instrukciók

Vágd ki! Tedd rá! Tedd sorba! Mondd el! Mutasd meg!

Javasolt feladatok

A két lapot külön-külön és együtt is használhatjuk, de akár a három lapot együtt is.

- Tetethetünk tetszőleges sorrendbe gyümölcsöket és játékokat a polcra.
- „Elolvastathatjuk” a sort.
- Tetethetünk csak az alsó vagy a felső sorba ugyanolyan színű vagy különböző színű azonos formákat.
- Csoportosíthatják a gyümölcsöket, játékokat vagy csak a gyümölcsöket.
- Kirakhatnak rövid ritmikus sort.
- Gyakorolhatják a téri relációkat.
- Ha a polc közepén egy függőleges választóvonalat képezünk, akkor a tanulók pakolhatnak a polc bal vagy jobb oldalára is.
- A gyümölcsök között megkereshetik azt, ami nem friss, már megfőzték (befőtt).

Ötletek még

- Egy függőlegesen tartott papírlap jobb vagy bal oldalán kibukkanhat egy kisautó vagy baba. Esetleg fent vagy lent.
- Készíthetünk filcből egy fát, amelyre gyümölcsöket, leveleket, virágot, madarat tehetünk tépőzárral. Mellé bal vagy jobb oldalra, alá, fölé különböző állatok kerülhetnek.

2.6. Alakállandóság, alak-háttér megkülönböztetése

Fejlesztési célok

A vizuális észlelés, emlékezet, a figyelem, az azonosság-különbség, összetartozás, az alak-háttér differenciálóképesség, a téri orientáció fejlesztése.

86. lap

Képleírás

Két oszlopban gyümölcsök és az árnyékuk.

Instrukciók

Nézd meg! Nevezd meg! Mutasd meg! Keresd a párját! Kösd össze!

Javasolt feladatok

- Sorolják fel, mit látnak a kép bal oldalán!
- Milyen főfogalom alá tartoznak?
- Keressék meg az árnyékukat, kössék össze a párokat!

87. lap

Képleírás

Csiga, sün és kígyó, illetve az árnyképük.

Instrukciók

Sorold fel! Mutasd meg! Kösd össze!

Javasolt feladatok

- Nevezzék meg a képen látható állatokat!
- Mutassák, jelöljék meg az egyes állatokhoz tartozó árnyképeket!
- Kössék össze a képet a hozzá tartozó árnyékkal!

88. lap

Képleírás

Két sorban négy gyerek és az árnyékuk.

Instrukciók

Sorold fel! Keresd meg! Mutasd meg! Kösd össze!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk a gyerekekről!
- Nézzék meg a jellegzetességeiket!
- Kiválaszthatunk egy gyereket, ennek keressék meg az árnyékát (vagy a többiekét is).

89–90. lap

Képleírás

Fagyi, maci, Montessori-torony kontúros rajza kissé egymást fedve és az ehhez tartozó kipattintható ábrák.

Instrukciók

Pattintsd ki a 89. lap ábráit! Mondd el! Figyeld meg! Keresd meg! Tedd rá!

Javasolt feladatok

- Nevezzék meg a 89. lap ábráit!
- Egyet kiválasztva tegyék a 90. lap ugyanolyan rajzára!
- Keressék meg a többi párt is egyenként, de meg is próbálhatják mindet ráhelyezni.

91. lap

Képleírás

Virág, ház, hóember kissé egymást takarva.

Instrukciók

Figyeld meg! Sorold fel! Mutasd meg!

Javasolt feladatok

- Sorolják fel, mit ábrázol a lap!
- Keressenek rajta egy vagy több tárgyat!
- Ki is színezhethetnek egyet.

92. lap

Képleírás

Ceruza, alma, falevél, nyitott esernyő kontúros rajza egymást kicsit takarva.

Instrukciók

Figyeld meg! Sorold fel! Mutasd meg!

Javasolt feladatok

- Sorolják fel, mit ábrázol a lap!
- Keressenek rajta egy vagy több tárgyat!
- Ki is színezhethetnek egyet.

93. lap

Képleírás

Körte, répa, zokni rajza kissé egymáson.

Instrukciók

Figyeld meg! Sorold fel! Mutasd meg!

Javasolt feladatok

- Sorolják fel, mit ábrázol a lap!
- Keressenek rajta egy vagy több tárgyat!
- Ki is színezhethetnek egyet.

94. lap

Képleírás

Rejtett kép: négy ábrán hóember, baba, teknős, csiga pöttyökkel elrejtve. Alattuk ugyanezek a képek.

Instrukciók

Vágd ki! Tedd mellé vagy tedd rá!

Javasolt feladatok

- A képek kivágása után egyenként keressék meg a pöttyök alá rejtett párjukat!
- Használhatjuk csak az elrejtett képeket is, próbálják meg kitalálni, mi bújt el!
- Az összekevert nyolc képből párokat is alkothatnak.

95. lap

Képleírás

Udvari kép, a kitergetett ruhák között gyerekek bújócskáznak.

Instrukciók

Mondd el! Keresd meg! Mutasd meg!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk a lapon szereplő eseményképről!
- A diákok próbáljanak meg következtetni a kis részletekből az egészre!
- Gyakoroltassuk a téri relációkat!
- Nézzék meg, mi van a kép bal vagy jobb oldalán!

96. lap

Képleírás

A/3-as kihajtható lapon elhelyezkedő játszótér, ahol a lap alsó részén lévő gyerekek megfelelőit kell megkeresni a játszó, bújócskázó gyerekek között.

Instrukció

Mondd el! Mutasd meg!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk a képről!
- Figyeljék meg a kép alsó részén lévő gyerekek ruházatát, frizuráját!
- Egyenként keressék meg, hová bújt el az adott gyerek, de fordítva is csinálhatjuk: az elrejtőzött gyerekek megfelelőit keressék meg az alsó sorban!
- Lehet csupán egy gyereket is kiválasztani, és annak a párját megkeresni.
- Válasszunk ki egy gyereket, és kérjük, hogy őt jellemezzék!
- Érdekesebbé tehetjük a feladatot találós kérdésekkel, például: „Arra a gyerekre gondoltam, akinek a haja fekete, a ruhája piros.”
- Egyszerű, egy tulajdonságot tartalmazó kérdést a gyerekek is feltehetnek egymásnak.

97. lap

Képleírás

Három gyerek szemből, háttal, oldalról ábrázolva, mindegyik ruháján a jele (háromszög, négyzet, kör). A lap alján a jeleknek megfelelő kivágható formák.

Instrukció

Nézd meg! Vágd ki! Tedd rá! Rakd sorba!

Javasolt feladatok

- Nevezzük el a három gyereket!
- Figyeljék meg a ruhájukat, frizurájukat!
- Kiválaszthatunk egyet, és keressék meg az ugyanolyat!
- Egymás mellé rakhatják az ugyanolyan, csak más téri helyzetben lévő gyerekeket, csoportosíthatják azokat a gyerekeket egymás mellé téve, akik velünk szemben, nekünk háttal vagy oldalra fordulva állnak. (Ennek a feladatnak a megoldását segítheti, ha a feladatlap előtt a valóságban is elvégezzük a feladatokat.)

2.7. Ok-okozat felismertetése

Fejlesztési célok

A szándékos figyelem, az emlékezet fejlesztése, az ok-okozati viszonyok felismertetése, az időbeli tájékozódás (előbb, később fogalmának elmélyítése).

98. lap

Képleírás

Négy összetartozó képpár, az előbb-utóbb fogalmának gyakoroltatásához: házépítés, hóember, lufi, egér.

Instrukciók

Vágd ki! Tedd mellé! Mondd el!

Javasolt feladatok

- A képpárokat egyenként figyeljék meg!
- Nézzék meg, mi változott a második képen!
- Kiválaszthatunk csak egy összetartozó párt, de kiválaszthatunk többet is.
- Összekeverhetjük több képpár képeit.
- Figyeljék meg, mi változott az egyes képeknél!

99. lap

Képleírás

Három pár kép: egy kislány becsípi az ujját, ugrál és leesik a kanapéról, labdázik és belepottyan a vízbe.

Instrukciók

Vágd ki! Tedd mellé! Mondd el!

Javasolt feladatok

- A képpárokat egyenként figyeljék meg!
- Nézzék meg, mi változott a második képen!
- Párosítsák a képeket!
- Kiválaszthatunk csak egy összetartozó párt, de kiválaszthatunk többet is.
- Összekeverhetjük több képpár képeit.
- Elmondhatják, mi változott az egyes képeknél.
- Kerestessünk ok-okozati összefüggéseket!

2.8. Formák

Fejlesztési célok

A vizuális figyelem, a formaelemző, megkülönböztetőkészség, a formaállandóság, az egyeztetés, összehasonlítás, a vizuális minta felidézése, a rész-egész viszony, a szem-kéz koordinációs készség fejlesztése.

2.8.1. Formák azonosítása

100–101. lap

Képleírás

Egymással összefüggő két lap, de külön-külön is használhatók. Formaegyeztetés: kifli, csillag, szív. Az első lap színes, kipattintható, a másik fekete-fehér.

Instrukciók

Pattintsd ki! Tedd rá vagy tedd mellé! Színezd ki!

Javasolt feladatok

A feladatok megoldása előtt pattintsuk ki a formákat!

- A színes formákat nevezzék meg, keressék meg a párjukat a 101. lapon!
- Illesszék a formát a 101. lapra, a megfelelő helyre!
- A 101. lapot ki is színezhetik!

102. lap

Képleírás

Két oszlopban geometriai formák: kör, négyzet, piros, kék színben.

Instrukciók

Tedd rá! Színezd ki!

Javasolt feladatok

- A formák megnevezése.
- A 104. lap formáiból a megfelelőket használhatjuk az egyeztetésre.
- Színezzék ki ugyanolyanra a formákat, mint a minta!

103. lap

Képleírás

Négy alapszínben három forma, mellette az üres négyzetbe kell belehelyezni a kép párját, amely a 104. lapon található.

Instrukciók

Figyeld meg! Tedd mellé!

Javasolt feladatok

Pattintsuk ki a 104. lap elemeit!

- Kétféleképpen tehetik diákjaink az üres négyzetekbe: az ugyanolyan színű és nagyságú formákat vagy az ugyanolyan színűeket, de kicsiket.
- Rövid ritmikus sort is alkothatnak a kis képekből: nagy-kicsi, nagy-kicsi...

104. lap

Képleírás

Melléklet a 103. laphoz. Kipattintható kis és nagy geometriai formák.

Instrukciók

Tedd mellé! Mondd el!

Javasolt feladatok

Lásd a 103. lapnál!

105–106. lap

Képleírás

Színes háttérrel, négy sorban fehér geometriai formák, a 105. lapon található kipattintható melléklettel.

Instrukciók

Pattintsd ki! Figyeld meg! Tedd rá! Mondd el!

Javasolt feladatok

- A melléklet elemeit egyeztessék az alaplap formáival!
- Csoportosítsák a 104. és a 105. lap kipattintott formáit különböző szempontok szerint (szín, nagyság, forma)!
- Készíthetünk ritmikus sort is.
- Kiválasztathatunk egy-egy darabot két tulajdonság szerint. (Pl.: „Kérek egy piros kört”, esetleg „Kérek egy kis piros kört”.)

2.8.2. Mintakövetés

107–108. lap

Képleírás

Geometriai formákból kirakható baba és a hozzá tartozó kipattintható melléklet.

Instrukciók

Figyeld meg! Keresd meg! Mutasd meg! Tedd rá! (Esetleg: színezd ki!)

Javasolt feladatok

- Csoportosítsák a kipattintott formákat (forma, nagyság, szín szerint)!
- Keressenek a babán köröket, háromszögeket, négyzeteket vagy testrészenként keressék meg a formákat!
- Öltöztessék fel a babát!
- Színezzék ki a babát vagy csak egy geometriai formát!
- A minta segítségével önállóan is kirakhatják a babát.

109–110. lap

Képleírás

Geometriai formák gyakorlására szolgáló lap. Két gyerek (kipattintható melléklet).

Instrukciók

Figyeld meg! Keresd meg! Mutasd meg! Tedd rá!

Javasolt feladatok

- Csoportosítsák a kipattintott formákat!
- Nézzék meg, melyik a lány, melyik a fiú!
- Mi a különbség a ruhájukban, lábukban?

- Kerestethetünk a babákon köröket, háromszögeket, négyzeteket.
- Vagy gyerekenként, testrészenként megkerestethetjük a formákat.
- Csoportosítsák nagyság szerint a formákat!
- Színezzenek ki egy-egy részletet vagy egy-egy formát!
- Az elemek felhasználásával alkossanak más formát!

111–112. lap

Képleírás

Egy karácsonyfa, a mellékletben kipattintható díszekkel: gömb, csengő, szaloncukor.

Instrukciók

Figyeld meg! Mutasd meg! Mondd el! Keresd meg! Tedd rá!

Javasolt feladatok

A feladatok kiadása előtt pattintsuk ki a díszeket!

- Beszéljessünk a karácsonyról, a karácsonyfáról!
- Válogassák ki, csoportosítsák a kipattintott díszeket!
- Helyezzék a fára!

Ötletek még

- Jól kapcsolható ez a lap az ünnepek témaköréhez a kommunikációórán is.
- Ha fénymásoljuk a lapot, kiszínezhetik a díszeket szabadon vagy megadott szempont szerint.
- Meg is számlálhatják őket.

113–114. lap

Képleírás

Formakeresés különböző tárgyakon: kör, háromszög, négyzet.

Instrukciók

Sorold fel! Keresd meg! Tedd rá! Mondd el!

Javasolt feladatok

- Sorolják fel a képen ábrázolt tárgyakat!
- Az első lapot kössék össze a középső mintával (a ceruza helyett esetleg számolópálcikával)!
- Csoportosíthatják az ábrákat geometriai forma szerint, rátehetik az ugyanolyanokra az ugyanolyan jelet, vagy használhatják a kipattintott geometriai formákat az előző lapok bármelyikéből.
- Kiválasztathatunk csupán egy ábrát is az azonosításhoz.

Ötletek még (a formákkal kapcsolatos feladatlapok használata előtt)

- A földre szigetelőszalag segítségével nagy kört, háromszöget, négyzetet ragaszthatunk. Ezekbe válogathatunk hasonló formájú, kartonból, textiltől kivágott tárgyakat.

- Kirakathatunk spatulából, kavicsból, gombokból nagyobb formákat, ebbe a logikai játék elemeit válogathatjuk.
- „Pötyi” építőtáblára rajzolt formát rakhatunk ki.
- Egy hungarocell tálcát lefordítunk, kilyukasztatjuk különböző formáknak megfelelően, a lyukakba „pötyi” építőelemeket rakosgathatunk.
- Parafa táblára színes rajzszögek segítségével rakhatunk ki formát. Befőttesüveg ráhúzott gumija vagy hajgumi segítségével válik a forma felismerhetővé.
- Gyurmából is alkothatunk formákat.
- Tapintózsákba helyezhetünk különböző formájú tárgyakat (pl. építőkockák, golyók vagy geometriai formák kartonból).
- A tanult formákat minta kirakására is használhatjuk. A három-négy elemből álló mintát papírcsíkokra rajzoljuk (pl. négyzet, kör-négyzet vagy kör-kör-háromszögből álló mintát), amit a kipattintott formákból kell kirakniuk a tanulónak. Segítségül készülhet kartonból kivágott séma, amelynek ablakaiba be kell helyezni az elemeket, kezdetben aláillesztve a mintát.

115. lap

Képleírás

Építés, mintakövetés, az oszlop fogalmának megerősítése. Három-öt elemű oszlop duplóból. Illesztés.

Instrukciók

Vágd ki! Figyeld meg! Utánozd! Építs te is!

Javasolt feladatok

- Négy alapszínű duplóból ugyanolyan építményt készíttethetünk diákjainkkal, mint ami a kártyán látható.
- Olvastassuk el lentől felfelé vagy fentről lefelé a torony színeit!
- Ha nincs a csoportban dupló, akkor helyettesíthető építőkockával is.

116. lap

Képleírás

Duplóépítmények: egyszerű alakzatok utánzása.

Instrukciók

Vágd ki! Figyeld meg! Utánozd! Építs te is!

Javasolt feladatok

- Négy alapszínű duplóból ugyanolyan építményt készíttethetünk diákjainkkal, mint ami a kártyán látható.
- Ha nincs a csoportban dupló, akkor helyettesíthető építőkockával is.

3. A GRAFOMOTOROS PERCEPCIÓ FEJLESZTÉSE

3.1. A finommotorika fejlesztése

Fejlesztési célok

A vizuális figyelem, megkülönböztetőkészség, a szem-kéz koordináció fejlesztése, a laza csuklómozgás, a helyes ceruzafogás, a határozott vonalvezetés, a kellő nyomaték gyakorlása, színezés, az író-rajzoló mozgások előkészítése, íráselemek megismertetése, színek, formák gyakorlása, csoportosítás.

117. lap

Képleírás

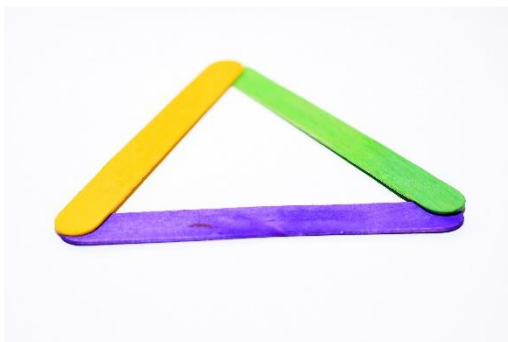
Fekete-fehér lap: ház kerítéssel.

Instrukciók

Figyeld meg! Mutasd meg! Tedd rá!

Javasolt feladatok

- Kerestessünk formákat a házon, színezzük ki!
- A kerítést és a házat építtessük meg számolópálcikából vagy spatulából!

118. lap

Képleírás

Fekete-fehér lap, sárgára színezhető kártyák: nap, banán, csirke, citrom.

Instrukciók

Vágd ki! Színezd ki! Csoportosítsd a többi színezős kép kártyáival együtt!

Javasolt feladatok

- Kivágás után nézzük meg közösen, mi van a képeken!
- Színezzék ki!

119. lap

Képleírás

Fekete-fehér lap, pirosra színezhető kártyák: alma, eper, háztető, tulipán.

Instrukciók

Vágd ki! Figyeld meg! Mutasd meg! Tedd rá! Csoportosítsd!

Javasolt feladatok

- Kivágás után nézzük meg közösen, mi van a képeken!
- Színezzék ki!
- Csoportosítást is végeztethetünk a kártyákat az előző lap sárga kártyáival összekeverve.

120. lap

Képleírás

Fekete-fehér lap, kékre színezhető kártyák: ceruza, virág, szilva, vödör.

Instrukciók

Vágd ki! Figyeld meg! Mutasd meg! Tedd rá! Csoportosítsd!

Javasolt feladatok

- Kivágás után nézzük meg közösen, mi van a képeken, majd színeztessük ki!
- Csoportosítást végeztethetünk a kártyákat az előző lapok sárga és piros kártyáival összekeverve, vagy csak két színt kiválasztva.

121. lap

Képleírás

Fekete-fehér lap, zöldre színezhető kártyák: falevél, szőlő, béka, fa, fű.

Instrukciók

Vágd ki! Figyeld meg! Mutasd meg! Tedd rá! Csoportosítsd!

Javasolt feladatok

- Kivágás után nézzük meg közösen, mi van a képeken!
- Színezzék ki!
- Csoportosítást is végeztethetünk az előző lapok sárgára, pirosra, kékre színezett kivágott kártyáival.

122. lap

Képleírás

Színes fotókon ujjtornagyakorlatokhoz ötletek: ujjak összeillesztése, a két kéz ujjainak összefűzése.

Instrukciók

Vágd ki! Figyeld meg! Utánozd!

Javasolt feladatok

- A szétvágott kártyákon látottakat egyenként utánozzák a diákok.

Ötletek még

- Az íráselemek tanításánál nagyon fontos, hogy mindig előzze meg a feladatlap használatát a földre rajzolt formák nagymozgással történő lekövetése (járással, mászással, nagy labda vezetésével, autó tolásával), majd ezt kövesse csomagolópapíron való vázolgatás.
- Az ujjtornát minden papír-ceruza feladatnál érdemes elvégezni. A mondókázás, ujjSOROLÓK, ujjak tornáztatása (zongorázás, az ujjak nyitogatása, a csukló lazítása) is hasznos lehet.

3.2. Íráselemek

Fejlesztési célok

A vizuális figyelem, a vizuális, motoros emlékezet, a megkülönböztetőkészség, a szem-kéz koordináció, a finommotorika fejlesztése. A kéz ügyesítése, az író-rajzoló mozgások gyakorlása: a helyes ceruzatartás, a lendületes, laza vonalvezetés és csuklótartás, a kéz csúsztatása a papíron.

123. lap

Képleírás

Az álló egyenes tanításának bevezető lapja: kislány áll az esőben.

Instrukciók

Nézd meg! Mondd el! Rajzold át az ujjaddal! Rajzold át zsírkrétával (ceruzával)!

Javasolt feladatok

- A térben történő gyakorlás után beszéljünk a képről!
- Rajzoljunk közösen az ujjunkkal a levegőbe esőt, majd húzzunk álló egyeneseket papíron, szabadon, mondókára.
- Végül a tanulók az ujjukkal, zsírkrétával, postairónnal írják át a feladatlapon az álló egyeneseket!

124. lap

Képleírás

Álló egyenesek három oszlopban: a labda a hálóba legurul, a madár a fészekbe leszáll, az ejtőernyős az ugrókörré érkezik (fentről le).

Instrukciók

Nézd meg! Mondd el! Rakd ki! Rajzold át az ujjaddal! Rajzold át zsírkrétával (ceruzával)!

Javasolt feladatok

- Képenként beszéljük meg közösen a látott cselekvést, majd rakassuk ki kavicssal, textilgolyóval, üdítősüveg kupakjával, papírgalacsinnal stb.!
- Az álló egyeneseket az ujjukkal, zsírkrétával, postairónnal írják át akár többször is!

125. lap

Képleírás

Hintázó gyerekek, kerítés.

Instrukciók

Nézd meg! Rajzold át az ujjaddal! Rajzold át zsírkrétával (ceruzával)!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk közösen a képekről!
- Kerestessünk a tanulókkal álló egyeneseket, majd rajzolják át!

126. lap

Képleírás

Bal oldalon egy őszi fa, hulló falevelekkel.

Instrukciók

Nézd meg! Nevezd meg! Rajzod át!

Javasolt feladatok

- Beszélgethetünk közösen a képről, az őszeről.
- Próbálják meg a diákok az álló egyeneseket átrajzolni!

127. lap

Képleírás

Fekvő egyenes tanításához bevezető lap: kifeszített kötélén táncoló lány.

Instrukciók

Nézd meg! Rajzold át az ujjaddal!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk közösen a képről!
- Rajzolják meg a diákok a kötelet az ujjukkal többször!

128. lap

Képleírás

Fekvő egyenes: három sorban rollerező fiú, autó, kutya.

Instrukciók

Nézd meg! Mondd el! Rakd ki! Rajzold át!

Javasolt feladatok

- Beszéljük meg a látott cselekvést!
- Kirakhatjuk különböző kis tárgyakkal.
- Rajzolják át a fekvő egyeneseket az ujjukkal, zsírkrétával vagy postairónnal!

129. lap

Képleírás

Fekvő egyenes tanítása, gyakorlása: mászóka.

Instrukciók

Figyeld meg! Keresd meg! Írd át!

Javasolt feladatok

- A térben történő gyakorlás után beszéljünk a képről!
- Keressünk fekvő egyeneseket!
- Rajzolják át diákjaink előbb az ujjukkal, majd ceruzával az ábrát!

130. lap

Képleírás

Egy nagy mókus, a farka csíkos.

Instrukciók

Figyeld meg! Rajzold át!

Javasolt feladatok

- Beszélgetés a mókusról.
- A fekvő egyenesek átírása.

131. lap

Képleírás

A ferde egyenes tanításának bevezető lapja: katica.

Instrukciók

Nézd meg! Rakd ki! Rajzold át az ujjaddal! Rajzold át!

Javasolt feladatok

- Beszéljünk közösen a képről!
- A feladatlapon a ferde egyenest rakassuk ki gombokkal, kavicssal!
- A tanulók rajzolják át az ujjukkal a ferde egyenest!
- Végül rajzolják át különböző írószerekkel, akár többször is!

132. lap

Képleírás

Ferde egyenes balra-jobbra: vitorlás, horgászatok.

Instrukciók

Mondd el! Mutasd meg! Keress ferde egyenest! Írd át!

Javasolt feladatok

- Beszéljünk közösen a képről!
- Keressünk ferde egyeneseket!
- Írják át diákjaink ceruzával a ferde egyeneseket!

133. lap

Képleírás

Gyakorlólap a ferde egyenes tanításához: fa, süni, nap, dombra mászó csiga.

Instrukciók

Mutasd meg! Keress ferde egyenest! Írd át!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk közösen a képről!
- Kerestessünk ferde egyeneseket, majd diákjainak írják át azokat ceruzával!

134. lap

Képleírás

A kör tanításának kezdő lapja: fehér mezőben egy repülő.

Instrukciók

Nézd meg! Figyeld meg! Rakd ki! Rajzod át!

Javasolt feladatok

- Többször átrajzoltathatunk ujjal tükörre fújtt borotvahabbal rajzolt kört.
- A feladatlapon is kirakosgathatják a tanulók a formát, majd átírhatják az ujjukkal, zsírkrétával, ceruzával, figyelve a helyes irányra.

135. lap

Képleírás

A kör gyakorlása: különböző nagyságú körök: egy nagyobb kör pillangóval, lent kislányarc, maci, cica, pizza.

Instrukciók

Nézd meg! Mondd el! Keress kört! Írd át!

Javasolt feladatok

- Beszélgessünk közösen a képről!
- Kerestessünk diákjainkkal köröket!
- Írják át ceruzával!

136. lap

Képleírás

Kör gyakorlása, átírása: egy teknős.

Instrukciók

Figyeld meg! Írd át!

Javasolt feladatok

- Figyeljék meg a teknőst!
- Rajzolják át a köröket: egyet-kettőt vagy akár mindegyiket!

137. lap

Képleírás

Kör (hullámvonal) gyakorlása: szálló lufik.

Instrukciók

Figyeld meg! Írd át!

Javasolt feladatok

- Kerestessünk a diákokkal köröket, majd írják át azokat!
- Az ügyesek a lufik szárát is próbálják meg átírni!

138. lap

Képleírás

A csészevonal bevezetése: egy autó indul a garázsba csészevonalú úton.

Instrukciók

Figyeld meg! Rakd ki! Rajzod át!

Javasolt feladatok

- A térben történő gyakorlás után beszéljünk a feladatlapról!
- Rakjuk ki közösen az ábrát – figyelve az irányokra – apróbb tárgyakkal, majd írják át az ujjukkal, vastag zsírkrétával, ceruzával akár többször is!

139. lap

Képleírás

A csészevonal gyakorlása különböző méretben: ugróköteles kislány, bögre, tulipán, csőrös pohár.

Instrukciók

Figyeld meg! Keress! Mondd el! Mutasd meg! Írd át!

Javasolt feladatok

- Beszéljünk a lap ábráiról!
- Keressünk közösen csészevonalat!
- Rajzolják át a diákok a csészevonalat!

140. lap

Képleírás

Gyakorlólap a csészevonal tanításához: napszemüveg, arc, szűrő.

Instrukciók

Figyeld meg! Mondd el! Mutasd meg! Írd át!

Javasolt feladatok

- Soroljuk fel közösen, mi van a képen!
- Keressék meg, majd rajzolják át a csészevonalakat!

141. lap

Képleírás

Bevezető lap a kapuvonal tanításához: egy nyuszi indul a répáért.

Instrukciók

Figyeld meg! Mondd el! Mutasd meg! Rakd ki! Írd át!

Javasolt feladatok

- Beszéljessünk a feladatlapról a térben történő gyakorlás után!
- Rakják ki a diákok az ábrát apróbb tárgyakkal, figyelve az irányokra, majd írják át az ujjukkal, vastag zsírkrétával, ceruzával!

142. lap

Képleírás

Gyakorlólap a kapuvonalhoz: különböző nagyságban madárkalitka, elefánt, egérlyuk, ajtó.

Instrukciók

Figyeld meg! Keress! Mondd el! Mutasd meg! Írd át!

Javasolt feladatok

- Sorolják fel a tanulók, mi van a képen!
- Keressék meg, majd rajzolják át a kapuvonalakat!

143. lap

Képleírás

Gyakorlólap kapuvonal gyakorlásához: gyöngyvirág, sapka, kolomp, alagút.

Instrukciók

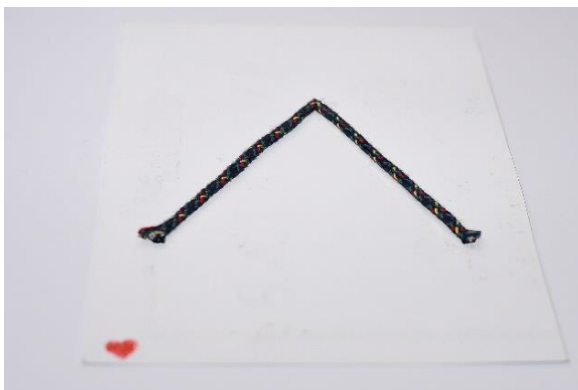
Figyeld meg! Keress! Mondd el! Mutasd meg! Írd át!

Javasolt feladatok

- Beszélgetés után keressenek kapuvonalat, majd a kezdőponttól indulva a megadott irány szerint rajzolják át!

Ötletek még

- Megformálhatjuk az új íráselemet közösen a földön fonalból vagy szigetelőszalagból. Ezt lejárthatják, kirakosgathatják apróbb tárgyakkal: dugóval, kockával, kupakkal, figyelve a kezdőpontra és az irányra.
- A körformánál járjunk körbe a teremben! Adogathatunk körben állva babzsákokot.
- Használhatunk tálcára öntött kevés búzadarát vagy száraz homokot, amelybe ujjunkkal, kis tárggyal rajzolhatunk.
- Gyurmából, kartonra ragasztott vastagabb fonalból készülhet betűelem, amelyet átírhatnak a tanulók.

- Dupla kartonlapba vájatot vágunk az íráselemnek megfelelően. Ebben átírhatják az adott vonalat.
- A kivágott íráselem külön is használható differenciálásra, az egyes elemek megnevezésére.
- Egy-egy laminált mintalapot többször is átírhatnak a tanulók. Táblán vizes szivaccsal is vázolhatnak.
- A vastag vonallal megrajzolt íráselemet pauszpapíron vagy áttetsző sütőfólián is átírhatják.
- Nyomdázással is átírhatják az adott íráselemet.
- Kerestethetünk az osztályban az íráselemeknek megfelelő formákat.
- Képkiegészítést is végezhetnek, pl. előre nyomdázott virágok szárát megrajzolhatják az álló egyenest gyakorolva.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről szóló 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet. 11.2 melléklet. Kerettantervek a sajátos nevelési igényű tanulókat oktató nevelési-oktatási intézmények számára.

Ammerné Nagymihály E. – Balázsne Fige I. (1999): *Beszédfejlesztés és környezetismeret I. az általános iskola 1–2. csoportja számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Bittera T. – Juhász Á. (1991): *A megkésett beszédfejlődés terápiája. Tanári segédanyag az Én is tudok beszélni című munkatankönyvhöz*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Gereben Ferencné (2009): Tanulási sikeresség – (anya)nyelvi kompetencia. *Gyógypedagógiai Szemle*, 37. évf. 2–3. sz. 89–95.

Gyarmati A. (2011): *A Down-szindrómások „trükkje” az olvasásban*. Forrás: <http://downegyesulet.hu>, olvasósarok/tudástár/oktatás/olvasás

Harjánné Brantmüller É. (2013): Családban és intézetben élő Down-szindrómások írás-, olvasás- és számlálási készségének fejlettsége. In Karlovitz J. T. (szerk.): *Oktatás, kutatás és módszertan. Neveléstudományi és szakmódszertani konferencia*. International Research Institute, Komárom. 262–271.

Kereszty Zs. (2005): Új szempontok az írás-olvasás tanításában. In Kereszty Zs. – Komaság M. – Kontra S. – Lányi M. – Szabó É. – Urbánné Deres J.: *Kapcsoskönyv az írás-olvasás tanításához*. SuliNova, Budapest.

Kissné Haffner É. (2017): *„...benned a létra...” Ötletek Down-szindrómás kisgyermek korai fejlesztéséhez*. Down Alapítvány, Budapest.

Mohai K. (2018): A nyelvi képességekre épülő tanulási nehézségek gyógypedagógiai megközelítése. *Gyógypedagógiai Szemle*, 46. évf. 4. sz. 283–287.

Nagy J. – Vidákovich T. – Fazekasné Fenyvesi M. (2004): *Az elemi alapképességek fejlődése 4–8 éves életkorban*. Mozaik Kiadó, Szeged.

Pál-Horváth R. (2008): *Olvasni? Egy más felfogásban. (Középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók olvasástanításához)*. Forrás: www.mfp.hu/nev6data/emg42145/

Radványi K. (2001): *Szempontok a középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek képességeinek megítéléséhez: iskoláskorú Down-szindrómás személyek értelmi szintjének, adaptív viselkedésének és otthoni környezetének vizsgálata*. Bölcsész doktori disszertáció. ELTE BTK, Budapest.

Radványi K. (2005): Kromoszóma-rendellenesség miatt fejlődési elmaradást mutató Down-szindrómás személyek nyelvi készségének vizsgálata. In Gervain J. – Kovács . – Lukács Á. – Racsamány (szerk.): *Az ezerarcú elme. Tanulmányok Pléh Csaba 60. születésnapjára.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

Radványi K. (2011): A kompetencia alapú fejlesztés értelmezése a kognitív képességek jelentős elmaradása esetén. *Gyógypedagógiai Szemle*, 39. évf. 1. sz. 1–21.

Salné Lengyel M. (szerk.) (2018): Kisgyermekek fejlesztése 0–7 éves korig. *Fejlesztő Pedagógia*, 29. évf. 1–3. sz.

Szabó B. (2006): *Ajánlások értelmileg akadályozott gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás.* SuliNova, Budapest.

Tóth D. – Csépe V. (2008): Az olvasás fejlődése kognitív pszichológiai nézőpontból. *Pszichológia*, 28. évf. 1. sz. 35–52.

Tóth D. – Csépe V. (2009): Az olvasás fejlődése kognitív nyelvtudományi nézőpontból. *Pszichológia*, 29. évf. 4. sz. 357–375.